

ROBERT SKIDELSKY

**JOHN MAYNARD KEYNES. VOL. 2. THE ECONOMIST
AS SAVIOUR.
1920–1937**

London, 1992.

Robert Skidelsky az angol fasiszta vezér, O. Mosler életrajzával szerzett magának nevet. Kiváló képességeit évek óta John Maynard Keynes élete és munkássága feldolgozásának szenteli, amellelt, hogy egyetemi előadóként képezi a leendő történészeket és tanárokat. Ez a kötet, mint címből is kitetszik, Keynes tudományos munkásságának igen fontos időszakát dolgozza fel.

Az első világháború, mint megannyi kortársát, Keynest is fordulatra készítette. 1919-ben, 36 éves korában bizonyos megvetéssel lemondott államkincstári állásáról, visszatért Cambridge-be és megírta nagy vitát keltő könyvét: *A béke gazdasági következményeit (The Economic Consequences of the Peace)*. E munka időszzerűsége ma nagyobb, mint valaha. Éles vitákat váltott ki, ami nem csoda, hiszen az egész versailles-i békerendszert kérdőjelezte meg.

A könyv kifejezi szerzője útkeresését: a liberális, megingathatatlan edwardiánus korszaknak végén Keynesnek fel kellett tennie magának a kérdést, mit tegyen életével: meggazdagodjék, spekuláljon, földesúr, műgyűjtő legyen – vagy gazdasági szakértő. Keynes megoldotta saját életét: mindez volt. Nemcsak saját magának szerzett vagyont, hanem barátai egy részének is. A neves cambridge-i King's College-nek lett gazdasági vezetője, könyveket és képeket gyűjtött, Tiltonban mint földbirtokos élt és megnősült. Szerelmi házasságot kötött Lydia Lopokovával, a neves orosz balerinával, és felhagyott homoszexualitásával. (Ezt ugyan sokan úgy értékelték, hogy csak homoszexualitását takarta vele.) De mindennél fontosabb volt számára, valamint kora és az utókor számára – mint utóbb bebizonyosodott – gazdaságtörténeti és közéleti ténykedése 1919 és 1925 között.

Skidelsky meggyőzően, tényekkel bizonyítja, hogy Keynes hatóköre ezekben az években sokkal nagyobb volt, mint azt eddig elismerték. Befolyását igyekezett felhasználni: a deflációs pénzügyi politika ellen érvelt – ez előzte meg Angliának az aranyalaphoz való 1925-ös visszatérését Churchill pénzügyminisztersége idején. Bár Keynes érvei igen súlyosak voltak, éppen oly kevésbé hatottak, mint korábbi ellenvetései a versailles-i békerendszer reparációs cikkelyeivel szemben.

Keynes mint liberális politikus is szeretett volna ezekben az években befolyásra szert tenni. „The Nation” c. lapnál volt tere és lehetősége a beidegződött, konvencionális gazdaságpolitika elleni erős támadásokra.

A húszas évek végén és 1930-ban, mint a befolyásos Machillan Bizottság tagja, szerepet játszott az angliai pénzügyi és ipari válság okainak kutatásában. A liberális politikának nem volt talaja ekkor Angliában, legalábbis Keynes így érezte, és visszatért gazdaságtörténeti munkásságához. 1936-ban tette közzé fő művét, *The General Theory of Employment, Interest and Money*, amelyben erős érvekkel támasztotta alá ellenvéleményét az általános foglalkoztatottságról, az egyensúlyban levő államháztartásról, és azt hangoztatta, amíg az egyének és a kormány megtakarításra gondolnak, s nem fogyasztásra és befektetésre, nincs sok remény a gazdasági fellendülésre. Keynes ezzel a meggyőződéssel korát – tehát végeredményben a viktoriánus bölcsességeket – ellenpontosította. Nem véletlen, hogy a viktoriánus erényeket hangoztató Thatcher asszony soha nem kedvelte vagy idézte Keynest, s a keynesizmusnak ellensége volt.

Keynes bírálta a kapitalizmust, de bizonyos mértékig védelmébe vette a faszizmussal és kommunizmussal szemben. Az elméletnek mindenkor igen nagy szerepet juttatott életében és munkásságában, történelemformáló erőnek tartotta azt. Rendkívül okos lévén, az okosságot is oly alapvetőnek érezte, hogy az képes a világot megváltani. Meggyőződésével, okosságával és viselkedésével így sok középszerű, de befolyásos embert tett ellenségévé. Ez nem von le tudósi, közéleti és emberi értékeiből, sokan az utolsó igazán nagy liberális gondolkodónak tartják.

Skidelsky nagy érdeme, hogy hősét helyére teszi, mondhatni, egy liberalizmusellenes világban. Művének érdeme az is, hogy – ő maga lévén kiváló gazdaság- és társadalomtörténész – igen meggyőzően ábrázolja a húszas-harmincas évek angol társadalmát és gazdasági helyzetét, s benne Keynes helyét.

A téma megtalálta igazi gazdáját, és az értő közönség várja a sokat ígérő harmadik kötetet.

H. Haraszi Éva